

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Αριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/199

Έν Καισαριανῇ τῇ 13ῃ Μαρτίου 2019

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1 9 7η

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αίδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους,
τούς Ἱερολογιωτάτους Διακόνους
καί τά Ἦγουμενοσυμβούλια τῶν Ἱερῶν Μονῶν
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Ὅσιώτατες Ἀδελφές

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

«Ἐγνώρισάς μοι ὁδούς ζωῆς» (Ψαλμοῦ ιε΄, 11)

Η μνήμη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ἀρχιεπισκόπου

Θεσσαλονίκης (1296- † 14 Νοεμβρίου 1359) διαπρεποῦς Θεολόγου τοῦ 14ου αἰῶνος γίνεται ἀφορμή γιά μία ἐμβάθυνση στόν Ἡσυχασμό τοῦ ὁποίου ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὑπῆρξε ἀμύντωρας καί θεμελιωτής.

α΄. Ὁ Ἡσυχασμός ἀποτελεῖ μία ἀξιοσέβαστη μορφή πνευματικῆς ζωῆς καί ἴσως τήν ὑπάτη ὁδό τῆς μυστικῆς ἐν Χριστῷ τελειώσεως καί

θείας ένώσεως. Ἡ Ἐκκλησία κοσμεῖται ἀπό πλῆθος Ἀγίων Ἠσυχαστῶν πού ἔφθασαν στά ὑψηλότερα ἐπίπεδα τελειότητος καί ἡ διδασκαλία τους συνοψίζει τούς θείους ἔρωτες καί τίς ἄκτιστες λαμπηδόνες, πού ἐνεργήθηκαν στίς θεοφόρες ψυχές τους ἀπό τό «ἀκτιστοσυμπλαστουργοσύνθρονον» Ἅγιο Πνεῦμα.

Οἱ ὅροι «ήσυχία» καί «ήσυχαστής» εἰς τό χριστιανικό πνευματικό λεξιλόγιο στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀπό τίς ἀρχές τοῦ Μοναχισμοῦ, χρησιμοποιοῦντο γιά νά ἀποδίδει τόν τρόπο τοῦ βίου τῶν ἀναχωρητῶν πού ἔφευγαν ἀπό τήν κοινωνία καί ἀναζητοῦσαν τόν Θεό στήν σιωπή καί στή μόνωση. Διέφεραν σ' αὐτό ἀπό τούς συνήθεις Χριστιανούς πού ζοῦσαν στόν κόσμο, ὡς ἐπίσης καί ἀπό τίς κοινότητες τῶν μοναχῶν πού ἐγκαταβίωναν σύμφωνα μέ τούς κανόνες τῶν θεμελιωτῶν τοῦ κοινοβιακοῦ συστήματος τοῦ Μοναχισμοῦ ὅπως τοῦ Παχωμίου στήν Αἴγυπτο καί τοῦ Μεγάλου Βασιλείου στήν Μικρά Ἀσία.

β'. Τό ἡσυχαστικό ἰδεῶδες καλλιέργησαν μεγάλοι Θεολόγοι ἀπό τοῦ Ὁριγένους καί ἐντεῦθεν. Κορυφώθηκε τόν 14ο αἰῶνα μέ τίς ἡσυχαστικές ἔριδες. Σ' αὐτές ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀνέτρεψε τίς κατά τῶν Ἠσυχαστῶν κατηγορίες καί ἀπέδειξε ὅτι ἡ μέθοδος τῶν Ἠσυχαστῶν παραδίδεται ἀπό τά κείμενα τῆς ἁγίας Γραφῆς.

Τό πρῶτο λεπτομερές σύστημα ἡσυχαστικῆς πνευματικότητος ἀπαντᾷ στόν Ἰωάννη τῆς Κλίμακος, ἡγούμενο Σιναΐτη, κατά τίς ἀρχές τοῦ 2' αἰῶνος. Ἡ περὶ προσευχῆς διδασκαλία στήν «Κλίμακα», συγκεντροῦται στήν ἐπίκληση τοῦ Ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ καί ἀναγνωρίζει στήν προσευχή μία ἐνέργεια συνάμα «νοερά» καί σωματική.

Ἀναγινώσκοντες τὸ κείμενο τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος θά ἦταν δυνατὸ νά ὑποθέσουμε, ὅτι ὁ Σιναΐτης ἡγούμενος ἤδη ἐγνώριζε τήν πρακτική, πού ἐπρόκειτο νά διαδοθεῖ στό Βυζάντιο κατά τοὺς 17'-18' αἰῶνας καί θά συνίστατο στήν σύνδεση τῆς προσευχῆς τοῦ Ἰησοῦ μέ τήν ἀναπνοή, διὰ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ βλέμματος τοῦ Ἠσυχαστοῦ ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του (ἢ τοῦ «ὀμφαλοῦ του»). Ὁ σκοπὸς τῆς μεθόδου αὐτῆς, τῆς ὁποίας κύριος πρωταγωνιστὴς φαίνεται νά ὑπῆρξε ὁ Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος ὁ Ἠσυχαστής (τέλη 17' αἰῶνος), εἶναι νά διατηρεῖται ἡ «προσοχή», νά φυλάσσεται ὁ ἡσυχαστὴς στήν «νήψη»,

νά απομακρύνεται τὸ πνεῦμα του (ὁ νοῦς) ἀπὸ ἐξωτερικὰς περιπλανήσεις.

Στὴν ἐποχὴ μας ἐπιχειρεῖται νὰ παραλληλισθεῖ ἡ μέθοδος τῆς προσευχῆς τοῦ Ἠσυχασμοῦ πρὸς τὴν μέθοδο-σύστημα Yoga. Αὐτός ὁ παραλληλισμός εἶναι μόνο ἐξωτερικός καὶ διαφέρουν οὐσιωδῶς οἱ δύο μέθοδοι, διότι στηρίζονται σέ διαφορετικὴ βάση θεολογίας, ἀνθρωπολογίας, σωτηριολογίας, κ.λπ. Ἡ ἡσυχαστικὴ μέθοδος προσευχῆς δὲν θεωρήθηκε ποτέ ὡς αὐτοσκοπὸς ἢ ὡς μέσον αὐτομάτου προσκλήσεως τῆς θείας Χάριτος. Ὁ σκοπὸς τῆς συνίσταται μόνον στὴν διευκόλυνση τῆς «προσοχῆς», ἡ ὁποία εἶναι μία ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων συνθηκῶν γιὰ τὴν ἀληθινὴν προσευχή. Οἱ λοιπές συνθήκες - προσκλήσεως τῆς «ἀπαθείας» μέ τὴν ἄσκηση, ὁ ἀγῶνας κατὰ τῆς «φαντασίας», ἡ ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν κ.λπ., τῶν ὁποίων ἡ «Κλῖμαξ» δίδει τόσον λεπτομερὴ περιγραφὴ- εἶναι καὶ αὐτές ἀναγκαῖες. Ἡ καθαρὰ προσευχή, πράγματι, εἶναι ὁ ὑπέρτατος σκοπὸς ὅλης τῆς μοναστικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ προσευχή αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μέσο κοινωνίας μὲ τὸν Θεό, ὁ Ὅποῖος ἀποκαλύπτεται ἐλευθέρως στὸν ἄνθρωπο ἐν Χριστῷ καὶ τοῦ παρέχει τὴν ὄραση τοῦ ἀκτίστου θείου φωτός. Ἡ ὄραση αὐτὴ εἶναι μία ὄψη τῆς «θεώσεως». Οἱ Ἕλληνες Πατέρες, πράγματι, χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρον αὐτόν, γιὰ νὰ σημάνουν τὴν «κοινωνίαν τῆς θείας φύσεως», γιὰ τὴν ὁποία ὁμιλεῖ ἡ Γραφὴ (Β' Πέτρου α', 4). Κτισθεὶς ἀρχικῶς ὁ ἄνθρωπος ὄχι γιὰ νὰ ζεῖ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ζεῖ «ἐν Θεῷ» καὶ νὰ εἶναι μέτοχος τῆς θείας ἀθανασίας καὶ μακαριότητος, ἐπανευρίσκει ἐν Χριστῷ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν εὐγένεια, πού εἶχε ἀπολέσει μὲ τὴν πτώση τοῦ Ἀδάμ. Ἡ κοινωνία αὐτὴ μὲ τὸν Θεό, ἡ δοθεῖσα ἐν Χριστῷ σ' ὅλους τοὺς βαπτισθέντας, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁποία πρέπει ἐπίσης νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ καὶ νὰ πραγματοποιηθεῖ προσωπικῶς καὶ ἐλευθέρως, εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς καὶ ὅλων τῶν μεθόδων τῆς.

Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ὁ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος ὑπῆρξε ὁ μέγας ἐκπρόσωπος τῆς ἡσυχαστικῆς παραδόσεως καί, ἐπίσης, ὁ μέγας προφήτης τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὡς ζωῆς ἐμπειρίας καὶ ὡς ὁράσεως τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὁ ἡσυχασμός, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε μεγάλη ἐπανάληψη στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ σ' ὅλο τὸν βυζαντινὸ χῶρο, ἐδέχθη αἰφνιδίως τὴν ἐπίθεση ἐνὸς «φιλοσόφου», πού ἦλθε στὴν

Κωνσταντινούπολη από την Νότιο Ίταλία, τοῦ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ. Ὁ Βαρλαάμ ἐπετέθηκε συγχρόνως κατὰ τῆς ψυχοσωματικῆς μεθόδου προσευχῆς -τὴν ὁποῖαν χαρακτήρισε εἰρωνικῶς «ὀμφαλοψυχίαν» - καὶ κατὰ τῆς βεβαιότητος τῶν ἡσυχαστῶν ὅτι «ἔβλεπον τὸν Θεόν». Τοὺς κατηγορήσε ἐπὶ μεσσαλιανισμῷ (ἐνθουσιαστικό κίνημα κίνημα πού προῆλθε ἀπὸ τὴν Συρία περί τό 370 μ.Χ.), μέ τὸ πρόσχημα ὅτι, δῆθεν, ἰσχυρίζοντο ὅτι ἔβλεπαν αὐτὴ ταύτη τὴν θεία οὐσία. Κατὰ τὸν Βαρλαάμ, ὁ Θεὸς δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ γίνει ὁρατὸς κατὰ τὴν ἄκτιστη αὐτοῦ πραγματικότητα.

Ὅταν ὁ Βαρλαάμ ὁ Καλαβρός ἐπέστρεψε τό 1340 μ.Χ. ἀπὸ τὴν ἀποστολὴ πού τοῦ εἶχε ἀναθέσει ὁ Ἀνδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος στήν ἔδρα τοῦ Πάπα Βενεδίκτου ΙΒ΄ στήν Ἀβινιῶνα τῆς Γαλλίας, ἐξέδωσε ἓνα δεύτερο ἔργο, μέ τίτλο «Κατὰ Μασσαλιανῶν», στό ὁποῖο ἐπιτίθεντο γιὰ μία ἀκόμη φορά κατὰ τῶν ἡσυχαστῶν καί τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, προσωπικῶς. Στό ἔργο αὐτό, πού δὲν ἔχει διασωθεῖ, κατηγοροῦσε τοὺς μοναχοὺς γιὰ θεολογικὴ πλάνη, δηλαδή γιὰ τὸν ἰσχυρισμό ὅτι βλέπουν τὸν Θεό σύμφωνα μέ τὴν πλάνη τῶν Μασσαλιανῶν καί τῶν διαδόχων τους Βογομίλων. Ἀποκαλοῦσε τοὺς ἡσυχαστές Βλαχερνῖτες (ὀμφαλοσκόπους, τοὺς ἀποκάλεσε κοροϊδευτικά στό πρῶτο σύγγραμμά του), ἀπὸ τό ὄνομα τοῦ Θεόδωρου Βλαχερνίτη.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀπάντησε μέ μία νέα τριάδα ἔργων, τὴν τρίτη κατὰ σειρά, τμῆμα τοῦ συνολικοῦ «Ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἡσυχάζοντων». Τό πρῶτο βιβλίο τῆς τριάδος αὐτῆς τιτλοφορεῖται «Ἐλεγχος τῶν συμβαινόντων ἀτόπων» ἐκ τοῦ δευτέρων τοῦ φιλοσόφου συγγραμμάτων καί φέρει τὸν δεύτερο τίτλο «Περὶ θεώσεως». Σέ αὐτό ὁ ἅγιος ὁμιλεῖ περὶ μεθέξεως τῆς θεότητος. Χρησιμοποιώντας χωρία ἀπὸ τὸν ἅγιο Μάξιμο, τὸν ἅγιο Διονύσιο Ἀρεοπαγίτη καί ἄλλους Πατέρες ἀποδεικνύει ὅτι ἡ χάρις τῆς υἱοθεσίας, ἡ θεοποιός δωρεὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος εἶναι φῶς:

«Ὁ μὲν γάρ σοφός τὰ θεῖα Μάξιμος, συνῶδὰ τῷ μεγάλῳ Μακαρίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἁγίοις, καθάπερ ἐν τοῖς Περὶ Φωτὸς Θεοῦ ἐξενηγμένοις ἡμῖν λόγοις προεξεθέμεθα, τὸν ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης ἀπαγγελίας, τὴν χάριν τῆς υἱοθεσίας, τὴν θεοποιόν δωρεάν τοῦ Πνεύματος φῶς εἶναι φησὶν ὑπεραρρήτου τοῖς ἁγίοις

ὑποπτευόμενον, φῶς ἀνυπόστατον, ἄκτιστον, αἰεὶ ὄν ἐκ τοῦ αἰεὶ ὄντος καὶ ἀνεπινοήτως, νῦν μὲν ἐκ μέρους, ἐπὶ δέ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος τελεοτέρως φανερούμενον τοῖς ἀξίοις καὶ τὸν Θεὸν αὐτοῖς δι' ἑαυτοῦ φανεροῦν».

Ἀφοῦ ἀπέδειξε ὅτι ἡ θεολογία τῶν Ἑσυχαστῶν εἶναι καθ' ὅλα ὀρθόδοξη καὶ σύμφωνη μέ τούς Πατέρες καὶ ὄχι μασσαλιανή φέρει πρὸς ἐξέταση αὐτὰ πού ὑποστήριζε ὁ Βαρλαάμ:

«Ἄλλ' αἰσθητὸν ἦν», φησί, «τό φῶς ἐκεῖνο καὶ δι' ἀέρος ὁρατόν, τότε γεγονώς πρὸς ἑκπληξιν καὶ εὐθύς ἀπογενόμενον, καὶ θεότης λέγεται ὡς σύμβολον θεότητος».

Καὶ αὐτές τῆς κακοδοξίας τοῦ Βαρλαάμ ἀναιρεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος μέ τὴν βοήθεια τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ:

«Τό τοιοῦτον τοίνυν ἀλλότριον σοὶ δοκεῖ θεότητος, αἰσθητὸν τε καὶ κτιστὸν σύμβολον καὶ δι' ἀέρος ὁρατόν; Ἄλλ' ὡς μὲν οὐκ ἀλλότριον, ἀλλὰ φυσικὸν θεότητος, αὖθις ἄκουσον τοῦ τὰ θεῖα σοφοῦ Δαμασκηνοῦ λέγοντος, “οὐκ ἐπὶ κτητον, ὡς ὁ Μωϋσῆς, ἔσχε τό τῆς θείας δόξης ὠράϊσμα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐμφύτου θείας δόξης τε καὶ λαμπρότητος καὶ πάλιν, “τούς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων προσλαμβάνεται μάρτυρας τῆς οἰκίας δόξης τε καὶ θεότητος, ἀποκαλύπτει δέ αὐτοῖς τὴν οἰκίαν θεότητα, τὴν ἀπάντων ἐπέκεινα, τὴν μόνην καὶ ὑπερτελῆ καὶ προτέλειον».

Δέν εἶναι λοιπόν οἱ Ἑσυχαστές Μασσαλιανοί, ἀλλὰ ὁ Βαρλαάμ καὶ οἱ ὁμόφρονοί του:

«Πρὸς δέ τούτοις καὶ φυσικὴν ἔξιν λέγεις τὴν χάριν τῆς θεώσεως, τουτέστι δυνάμεως φυσικῆς ἐντελέχειάν τε καὶ φανέρωσιν, ἀφ' οὗ τῇ τῶν Μασσαλιανῶν ὄντως, ὡς οὐκ οἶσθα, περιπέπτωκας ἀπάτη· φύσει γάρ ἔσται κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην Θεὸς θεούμενος, εἰ κατὰ φυσικὴν δύναμιν ἢ θέωσις ἔσται καὶ τοῖς ὅροις τῆς φύσεως ἐμπεριλαμβάνεσθαι πέφυκε. Μὴ τοίνυν τὴν σ' αὐτοῦ περιτροπὴν τῶν ἀσφαλῶς ἐσώτων λέγε, μηδέ μῶμον τοῖς ἀμωμήτοις τὴν πίστιν ἐπιχείρει προστρίψασθαι, τὰ πρὸς ἀλήθειαν αἵσχη τοῖς ἄλλοις ἀποματτόμενος, μᾶλλον δ' ἀναιδῶς ἐκείνων ὡς τοιούτων καταψευδόμενος».

Τὸ ἔργο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ὑπὲρ τοῦ Ἑσυχασμοῦ εἶναι σημαντικώτατο, πυκνὸ νοημάτων ἀποτελεῖ σύνοψη τῆς

ὀρθοδόξου θεολογίας καί κυρίως τοῦ Ἠσυχασμοῦ. Συγκεφαλαιώνει ὅλη τήν προηγούμενη πατερική παράδοση ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ.

Στίς ἐπιθέσεις τοῦ Βαρλαάμ, οἱ Μοναχοὶ ἀπάντησαν διὰ στόματος τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὅστις, συγκεκριμένως, συνέταξε κατὰ τοῦ Βαρλαάμ ἑννέα πραγματείες *«Υπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων»*. Σέ αὐτές, ἀνέπτυξε, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πατερικῆς παραδόσεως, μία θεολογία τοῦ Ἠσυχασμοῦ, πού συνάμα δικαιολογοῦσε τὴν ψυχοσωματικὴ μέθοδο προσευχῆς -τὸ σῶμα, ἀφ' ὅτου ὁ Θεὸς σαρκώθηκε, δύναται καὶ αὐτὸ νὰ λαμβάνει μέρος στὴν προσευχή - καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς δράσεως τοῦ Θεοῦ, ὅχι στὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ στίς ἄκτιστες ἐνέργειές του. Ἡ διδασκαλία τοῦ Παλαμᾶ ἐπικυρώθηκε διὰ σειρᾶς Συνόδων στὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1341, τὸ 1347 καὶ τὸ 1351.

γ'. Μεταξύ τῶν ἀγίων Ἠσυχαστῶν, πού ἔμαθαν καὶ *«ἔπαθαν»* τὰ θεία, εἶναι οἱ ὁμότροποι καὶ ὁμόψυχοι καὶ κατὰ χάρη ὁμόθεοι Κάλλιστος καὶ Ἰγνάτιος οἱ Ξανθόπουλοι, κατὰ τὰ μέσα τοῦ 14ου αἰῶνος, πού προήρχοντο μὲν ἀπὸ τὸ ὁμώνυμο Μοναστήρι τοῦ Βυζαντίου, ἀλλὰ στὴ δυνατὴ τελειότητα ἔφθασαν στό χῶρο τοῦ Ἠσυχασμοῦ. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐκλήθη ἀργότερα στό θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς Κάλλιστος Β', ὁ δὲ ὁσιος Ἰγνάτιος παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου του ἀπλὸς ἱερομόναχος. Ἀμφότεροι πάντως, πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου, συνέταξαν τὴν θεόσοφον πραγματεία γιὰ τὸν Ἠσυχασμὸ καὶ τίς διάφορες φάσεις του κατὰ προοδευτικὴ τάξη *«Μέθοδος καὶ κανόνας ἀκριβής γιὰ ὅσους διαλέγουν τὴν ἡσυχαστικὴ καὶ μοναστικὴ ζωή»* σέ 100 Κεφάλαια (Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν· μεταφρασμένη στὴν νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ἐκδόσεις Τό περιβόλι ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ, τόμος Ε', 1988).

Πρόκειται γιὰ ἔργο γνησίας ἀγιοπνευματικῆς πείρας, πού συμπυκνώνει ὁλόκληρη τὴ διδασκαλία τῶν μυστῶν τοῦ Ἠσυχασμοῦ, ὅπως εἶχε διαμορφωθεῖ καὶ ἐμπλουτισθεῖ ἀπὸ τοὺς ἁγίους Γρηγορίους Σιναΐτη καὶ Παλαμᾶ, μέ τὰ ψυχοτεχνικὰ στοιχεῖα, πού χρησιμοποιοῦσαν κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς νοερᾶς καὶ καρδιακῆς προσευχῆς.

Οἱ ἅγιοι Ἰσυχαστές, συγγραφεῖς πράγματι παραδίδουν μιά ἐμπειρική καί θεωρητική μέθοδο καί ἕναν ἀκριβή κανόνα ἡσυχαστικῆς βιοτῆς, ἀρχίζοντας ἀπό βασικές ἀνθρωπολογικές προϋποθέσεις, περνώντας ἀπό τά διάφορα πνευματικά στάδια, γιά νά καταλήξουν στήν τελεία ἔνωση μέ τόν Θεό ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Καί εἶναι ἀπό τό γεγονός, ὅτι ὅσα ἐκθέτουν καί ὑποστηρίζουν δέν εἶναι γνωσιολογικά εὐρήματα, φαντασιώσεις, συναισθηματικές διακυμάνσεις, ἕνα εἶδος σατανικῶν ἢ φυσικῶν ἀνατολικῆς προελεύσεως γυμνασμάτων, ἀλλά ὑποστατικές ἀλήθειες, πού γεύτηκαν καί ἔζησαν σέ τέλεια γνησιότητα, ἀφοῦ ἀποδεικνύονται ἐναρμονισμένες μέ τήν ἁγιοπνευματική ἐμπειρία τῶν πρό αὐτῶν ἁγίων Πατέρων, τήν ὁποία πυκνῶς ἐπικαλοῦνται.

Τά ἐκατό Κεφάλαια ἀποτελοῦν κωδικοποίηση ὁλόκληρης τῆς ἡσυχαστικῆς παραδόσεως, πού περιλαμβάνει ὅλες τίς σταδιακές φάσεις τῶν θείων ἐμπειριῶν τῶν ἁγίων συγγραφέων τους, ἐπαληθευομένων μέ τίς σχετικές ἀναφορές σέ ἡσυχαστικά κείμενα, καί ἡ ἀξία τους συνίσταται στήν μεθοδικότητα καί τήν ιεράρχηση αὐτῶν τῶν θείων ἐμπειριῶν τους.

Εἶναι βεβαίως καταφανές, ὅτι κέντρον ὅλων τῶν ἐκφάνσεων τῆς θείας πείρας τῶν μακαρίων Ἰσυχαστῶν Πατέρων ἀποτελεῖ ἡ νοερά καί κυρίως ἡ καρδιακή προσευχή μέ κορυφαία ἀπόληξη τόν θεῖο ἔρωτα, ἀπό τόν ὁποῖο διακατεῖχοντο οἱ μακάριες ψυχές τους, ὅπως ἀντικατοπτρίζεται στά γλυκύτατα κείμενά τους καί στίς ἀναφορές τους σέ πνευματικῶς ἐρωτικές ἐκφράσεις τῶν θείων Γραφῶν.

Θά μπορούσε νά ὑποστηριχθεῖ, ὅτι εἶναι τόσο μεστά σέ πείρα καί σαφήνεια τά 14 μικρά Κεφάλαια, ὥστε νά συγκροτοῦν μιά ὁλοκληρωμένη πραγματεία, γιά τήν νοερά καί καρδιακή προσευχή, πού περιλαμβάνει πλήρη περιγραφή γιά τίς προϋποθέσεις, τά διάφορα στάδια καί τίς κορυφές τοῦ θείου ἔρωτος, μέ μιά θελκτική ἐκφραστικότητα καί μέ προσφυεῖς εἰκόνες καί παραδείγματα.

Πάντως τά ἐκατό Κεφάλαια ἀποτελοῦν κωδικοποίηση τῆς περί Ἰσυχασμοῦ διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας σέ ὅλες τίς ἐκφάνσεις του, σέ ὅλη τήν κλίμακά του, στήν ἀρνητική καί θετική πλευρά του, ἀπό τά χαμηλότερα ἐπίπεδα ἡσυχαστικῆς ἀγωγῆς μέχρι τίς ἔσχατες συνέπειές

του, πού εἶναι ἡ θεία ἔνωση καί πού ἐπικύρωσαν οἱ Σύνοδοι τοῦ 1341, 1347 καί 1351. Γι' αὐτό συνεχῶς ψηλαφοῦμε τήν ἡσυχαστική διδασκαλία, πού ἀνέπτυξε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, χωρίς νά ἀναφέρεται τό ὄνομά του, ἀφοῦ τότε δέν εἶχαν ἀκόμη κατασιγάσει τά ἀπηχήματα τῶν ἀντιπαλαμιστῶν.

Καί παρ' ὅτι κυριαρχεῖ τό ρεῦμα τῆς νοερᾶς καί καρδιακῆς προσευχῆς, ὅμως δίδονται καί στοιχεῖα θεωρητικά καί ἀποφατικά, γι' αὐτό καί ἐπανειλημμένα ἀναφέρονται τά ὀνόματα τῶν ἁγίων Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου καί Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ.

Ἕνας Ἠσυχαστής, ἔχοντας τά ἑκατό Κεφάλαια τῶν ἁγίων Ξανθοπούλων, νομίζουμε ὅτι δύναται νά ὁδεύσει ἀπλανῶς πρὸς τόν ἔσχατο σκοπό του, χωρίς τοῦτο νά σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχουν καί ἄλλες ὁδοί καί ἄλλα περιθώρια ἀναπτύξεως τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς μέ τή συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού ἐνέπνευσε στόν Ψαλμωδὸ τήν ἀλήθεια: «Ἐγνώρισάς μοι ὁδούς ζωῆς» (Ψαλμοῦ ιε', 11), ἡ ὁποία ἀποτρέπει τήν ἀπολυτοποίηση οἰασδήποτε ὁδοῦ.

Ἡ διατήρηση τῆς ἡσυχαστικῆς παραδόσεως, πάντοτε ζωντανῆς στούς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, θά ἦταν ἀνέφικτη χωρίς τήν δογματική καί πνευματική συνάφεια στήν ὁποία ἀντιστοιχεῖ. Καί σήμερα ἀκόμη προσλαμβάνει συναρπαστική ἐπικαιρότητα μέ τήν πιστότητά της στήν βιβλική περί Θεοῦ καί ἀνθρώπου ἀντίληψη καί μέ τό ἀπογυμνωμένο καί ἀπλό χαρακτῆρα τῆς εὐσέβειάς της, πού συγκεντρώνεται σέ μιά μοναδική πραγματικότητα τόν Ἰησοῦ τόν Σαρκωθέντα Υἱόν τοῦ Θεοῦ.

Μέ θερμές πατρικές εὐχές

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καίσαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμητοῦ Δανιήλ

